

SERİ
SERIE B

CİLT
TOME XXIV

SAYI
FASCICULE II

1974

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ

REVUE DE LA FACULTÉ DES SCIENCES FORESTIÈRES
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

(BİR SYMPOSIUM MÜNASEBETİYLE)

HOLLANDA VE FRANSA ORMANCILIĞI HAKKINDA KISA BİLGİLER

Y a z a n

Prof. Dr. İbrahim ATAY

15 ilâ 19 Ekim 1974 tarihleri arasında Hollanda'nın Wageningen şehrinde Beynelmîlel Ormanlık Araştırma Müesseseleri Birliğinin (IUFRO) Division I (yetişme muhiti ve silvikültür) ile Division 3 (Ormanlıkta toprak işleme aletleri ve tekniği) ün «Meşcere tesisi» temasını işleyen müşterek bir symposiyumu yapılmış bunu 21 Ekimde Montpeillier'de başlayıp, güney orta ve batı Fransa'yı kapsayıp 31 Ekim 1974 tarihinde Paris'te son bulan ekskürsionlar ve toplantılar izlemiştir.

Symposium'un «meşcere tesisi» teması oturumlarda beş mevzua tak- sim edilmiş olarak işlenmiştir ki bunlar :

1. Dikim materyali
2. Saha temizliği ve şüceyrat kontrolü ve toprak hazırlığı,
3. Dikim ve ekim,
4. Makineli çalışma suretiyle meşcere tesisi,
5. Aralık, mesafe ve genç meşcerelerin tâbi olacağı işlemlerdir.

Symposium mükerreratı «Symposium Stand Establishment» adı altında 438 sahifelik bir eser olarak basılmış bulunmaktadır.

Toplantıların yapıldığı Wageningen kasabası, Hollanda'da zirai ilimlerin esas merkezini teşkil etmektedir. Wageningenin bugünün zirai ilimler merkezi haline gelişi 1918 yılında açılan Ziraat - Hortikültür ve Silvikültür Yüksek Okulları ile başlar ki bunlar zamanla bir Ziraat Üniversitesi oluşturmuşlardır. Wageningen İkinci Cihan Harbinden sonra şehir içinde ve çevresinde açılan birçok zirai araştırma enstitünün de dahil olmasıyla, gelişmesinde yeni bir safha idrak etmiştir.

1951 yılında Tarım Bakanlığınca Wageningen'de, «Beynelmîlel Ziraat Merkezi» diyebileceğimiz (Internantional Agriculture Centre) (IAC)

bir tesis inşa edilmiştir. Bu mükemmel ve büyük tesisin esas vazifesi, fonksiyonu gelişmekte olan memleketlerde uygulanan teknik işbirliği programlarında hizmet görecek ziraat eksperlerini seçmek ve yabancı uzmanların çalışacağı programları yapmaktır. Tesisinden kısa bir süre sonra merkez, Beynelmillel kongreler ve kurslar da düzenlemeye başlamıştır. Bu yeni beynelmillel ziraat merkezi binası 1972 den beri kongrelerin ve kursların düzenlendiği yer olma yanında bu kongre ve kurslara katılanlar için otel, pansiyon vazifesini de aynı zaman da yüklenmiş durumdadır. Binada 200 koltuklu ve sümultene tercüme cihazları ile techiz edilmiş bir konferans salonu, gene sümultane tercüme cihazlı 100 koltuklu ikinci bir konferans salonu, bunlar dışında 20 ilâ 80 koltuklu muhtelif toplantı odaları ile 8 ilâ 16 mm film gösterme, slayt gösterme olanakları mevcuttur. Binada ayrıca her birinde duş, tuvalet, çalışma masası bulunan 119 adet tek, 28 adet çift yataklı oda, bir self servis restaurant, 275 kişiye yemek hazırlamaya müsait bir mutfak ve 9 uncu katta da güzel manzaralı bir bar amerikan mevcuttur (5).

Bina önünde ve binaya ait olmak üzere takriben 150 arabının park yapmasına müsait bir alan mevcuttur.

Bu bine ve özellikleri üzerinde önemle duruşumuzun nedeni, memleketimizde bu maksatlara yönelik böyle mükemmel tesislerin maalesef yerterince bulunmayışındandır. Başkentte, ormancılıkla ilgili önemli toplantılar için müracaat edilen İmar ve İskân Bakanlığı salonları, İstanbul'da Yerebatan'daki Özel İdare Salonu, gerek istiap haddi ve gerekse fonksiyonları itibariyle yukarda tanıtmaya çalıştığımız tesisle mukayese edilemeyecek ölçüde yetersizdir.

Hollanda rutubetli ve rüzgârlı, okyanus iklimi etkisinde 36 bin km² üzerinde, 13 milyon nüfuslu küçük bir memlekettir. Nüfus kesafeti bakımından dünyanın en önde memleketlerinden biridir. Arazisinin ancak % 8,4 ü ormanlıktır. 1964 - 1968 orman envanterinde 250 bin hektar koru ormanı ve 30 bin hektar da baltalık ile Söğütlük tesbit edilmiş bulunmaktadır. Hollanda'nın eskiden sık ormanlarla kaplı bir memleket olduğu bildirilmektedir ülkenin adı «Holland»'ın manası ormanlık yer demekmiş. Bugün ise bu ülke İrlanda ve Büyük Britanya gibi Avrupanın ormanca en fakir memleketlerinden biridir (8). Bu düşük orman nisbeti ve miktarına rağmen görünüşte memleket daha fazla ormanlıkmış intibasını vermektedir. Bunun da nedeni, yollar, kanallar, tarla hudutları boyunca takriben 25 bin km uzunluğunda Kavak, -Meşe- Söğüt sıra kültürünün mevcudiyetidir (4). Dr. Burger'in bir neşriyatında ise (3) yollar boyunca

ve tarlalar kenarındaki sıra kültürlerinin toplam uzunluğunun 46 bin km yi bulduğu ve bunun, 37 bin hektar saha kültürüne tekabül ettiği ifade edilmektedir.

Yaşlı ve genç ormanlık sahalar arasındaki denge Hollanda'da normal değildir. Ormancılıktaki âni gelişme ve harplerin etkileriyle daha ziyade genç orman sahaları hakim durumdadır.

Aşağıki tabloda, verimli kuru ormanlarını teşkil eden ağaç türlerinin hektardaki servetleri ve artımlarına ait bazı değerler verilmiştir:

Ağaç türü	Yaş	Hacim m ³ /ha	Yıllık artım m ³ /ha
Sarıçam	37	93,5	4,3
Pseudotsuga duglasii	15	40,9	6,7
Melez	17,5	55,4	6,9
Ladinler	21	57,8	6,4
Diğer konffer ormanlar	31	78,6	4,9
Yapraklılar	43	95,9	4,4

Wageningendeki toplantıdan sonra ekskürsionların yapıldığı Fransa'da ise ormanlık saha 13,5 milyon hektar olup, memleket umumi sahasının % 25 ine tekabül eder. Bunun dışında 245.000 hektar da Kavak plantasyonları mevcuttur.

Ağaç türlerinin yayılışı ise şu oranlar içinde bulunmaktadır:

Meşe	% 34	} Böylece yapraklı ormanların yekünü genel ormanların içinde % 67 dir.
Kayın	% 15	
Gürgen	% 8	
Diğer yapraklılar	% 10	
Abies grandis	% 7	} olmak üzere iğneyapraklı ormanların genel orman sahası içindeki payı da % 33 olmaktadır.
Ladin	% 3	
Sarıçam	% 7	
Sahilçamı	% 12	
Diğer coniferler	% 4	

Orman tipleri olarak da	
Verimsiz ormanlar	% 33
Yapraklı kuru ormanları	% 10
İğneyapraklı kuru ormanları	% 24
Baltalık ve korulubaltalık	% 33

dür.

Mülkiyet durumuna göre tesnifte ise :

Devlet Ormanı	1,5	milyon ha
Comminlere ait orman	2,5	» »
Özel orman	9,5	» » dır. 100 hektardan büyük işletmeler genel sahanın takriben % 29 unu temsil eder, 10 hektardan küçük mülkler de % 37 sini. Devlet ve Communal ormanlar Milli orman teşkilatınca yönetilir.

Orman ürünleri üretimi ve ticareti yönünden durum 1971 tarihi itibariyle şöyledir: (aşağıda verilen miktarlara orman sahiplerinin 7,5 milyon m³ hesabedilen kendi istihlâk ettikleri miktar dahil değildir.

A. Üretim

a) Yapacak odun olarak

Kavaklar	:	1.900.000 m ³
Diğer yapraklılar	:	6.800.000 m ³
Koniferler (Lâdin ve Gökknar	:	4.400.000 m ³
(Çam ve diğerleri)	:	5.700.000 m ³

b) Yonga ve kâğıt odunu olarak

Yapraklılardan	:	5.700.000 m ³
Koniferlerden	:	3.600.000 m ³

c) Yakacak odun olarak	:	1.400.000 m ³
Toplam	:	20.500.000 m ³ dür.

B. İthalât :

a) Yuvarlak odun olarak ithalatı (ki bunun 1.800.000 m³ ü Tropikal memleketler kerestesidir) ... 3.200.000 m³

b) Hattızatında değiştirilmiş madde olup, kaba odun materyali karşılığı olarak,

Kerestelik	:	3.200.000 m ³
------------	---	--------------------------

Kâğıt hamuru, kâğıt, tahta 10.800.000 m³ olmak üzere ithalat cem'an 17.200.000 m³ dür.

C. İhracat

- a) Yuvarlak odun olarak : 2.700.000 m³
- b) Değiştirilmiş orman mahsulü olarak : 4.600.000 m³ olmak üzere ihracat tutarı cem'an : 7.300.000 m³ dür.

İthalat leyhine olan fazlalık, mekanik kâğıt hamuru, kerestelik odun, kâğıt hamuru, kâğıt ve karton için lüzumlu ibreli odunu ihtiyacından ileri gelmektedir.

Fransa bu ihtiyaçları karşılayabilmek, bir başka deyimle orman mahsulleri ticaret açığını azaltabilmek için, daha harp öncesi periyottan başlamak üzere, konifer ormanlarının verimini artırma çabasına girişmiştir. Bu cümleden olarak, bir yandan terkedilmiş ziraat arazileri, düşük verimli Culluna Erica kaplı sahalara ağaçlandırılırken, diğer yandan da düşük verimli tahrip görmüş ormanların ihyası yoluna gidilmiştir. Bu arada verimi yükseltici yeni türlerin ithali de öngörülmüş, orman dışı sahalarda da Kavaklıklar tesis edilmiştir. 1947 den 1970 e kadar 1.400.000 hektar sahada dikimler yapılmıştır ki bunun % 45 ağaçlandırma, % 26 sı suni gençleştirme, % 32 si bozuk saha islahı % 8 i de ormancılık dışı plantasyonlardır (6).

Ağaç türleri olarak, Koniferler en önemli türler olarak başta gelmektedir.

Abies grandis, Picea Sp. Pseudotsuga % 52

Çamlar % 34, Kavaklar % 8, diğer koniferlerle yapraklılar da % 6 oranında yer almaktadır.

Suni gençleştirme yönünden en önemli regionlar şunlardır :

a) *Massif Centraler* : Culluna kaplı sahalara ihtiva eder, eskiden entansif bir şekilde ziraate tahsis edilmiş olan bu sahalara bugün terkedilmiş sahalardır. Toprak hafif ve asit karakterlerde olup kristaline yahut volkanik kayalardan oluşmuştur. Rutubetli ve serin iklimli bu sahalara ormancılık, ağaçlandırma için çok mükemmel sahalardır ve nitekim çalışmalar çok başarılı olmuştur.

b) *Landes*'ler : Landler 1860 danberi Sahilçamı kültürlerinin tesis edilegeldiği ve halen bu kültürlerin ıslak podzolik topraklara kadar genişletildiği sahalardır.

c) *Diğer regionlar* : Ağaçlandırmalar yönünden çok aktif olan diğer regionlar: Paris baseninin güney doğu köşesi, Burgundy, Franche-Comte', Britany the pyrenees, Lorraine, Champogne ve Marne ve Seene vadilerindeki Kavak kültivasyon sahalarıdır (6).

Bu regionlar içinde Landesler önemle üzerinde durulmaya değer bir regiondur. Gerek şahsen, daha önce üzerinde çalışmış olduğum, «Sahil kumullarının tesbiti ve ağaçlandırılması» konusunda Fransızlar için tatbikat mevzuu olmuş sahalardan oluşu ve gerekse, Fransadaki ekskürsionlar esnasında üzerinde en çok durulup gezilen region olması nedeniyle, izahatımı burada bir az genişlemeyi yararlı buluyorum.

Gaskonyanın Landes diye bilinen ovası, 1,5 milyon ha vüsatında çok büyük bir üçgen şekillendiren, batı ve orta Avrupanın en büyük ovasıdır. Batıda Atlas Okyanusuna dayanan bu ova, güneyde Prenelere kadar iner. Kuzey - Güney istikametine uzunluğu 200 km, doğu - batı istikametinde derinliği 130 km den fazladır (7). Orijini itibariyle bidayette baştanbaşa batağımsı çalılık sahalarda halinde olan bu yerler, zamanla hakim rüzgâr istikametinde sürüklenen kumlarla, geniş kumul sahalalarına dönüşmüştür. Gerek önceki haliyle ve gerekse kumul haline dönüşmüş yerleri ile bu sahalarda daima verimsiz olagelmış, ancak kumul ıslah çalışmaları sonunda tesis edilen sahilçamı ormanları sayesinde verimlilik ihtisap etmiştir (1).

Çok eskilere gidildikçe Fenikeliler ve Yunanlılar Landların sahillerine, limanlarına gelip gemilerini zivtlerlermiş, Bu hadise gösteriyor ki o zamanlar, bugünkü gibi geniş sahalarda da olmasa bile sahillere boyunca ve nehir boylarında dar sahalarda tabii olarak Sahilçamı mevcutmuş. Ovanın geri kalan kısımlarını yer yer hafif tepecikleri ihtiva eden bataklar, çalılıklar, teşkil etmekte idi ve bu yerler otlak sahaları olarak kullanılmakta idi.

Geçen asrın ortalarında, Landlarda bir yandan 100.000 hektarı bulan kumul tesbit çalışmalarına başlanmış diğer yandan, bataklık kısımlarda sistematik surette bir drenaj şebekesi geliştirilmiş ve bunların neticesinde ve bir patlama şeklinde nisbeten kısa bir sürede gerçekleştirilen ağaçlandırmalarla bugün tamamı 1.000.000 ha olan Landes ormanları doğmuştur. Bidayette asıl faydalanma odun değil reçine idi. Bu yönüyle ekonomik önem en yüksek seviyesine Amirika sivil harbinde ulaşmıştı. O zamandanberi reçine istihsalinin tedricen önemi azalmış bugün tâli duruma düşmüş, odun istihsali ön plana geçmiştir. Land ormanlarında yılda 120.000.000 litre reçine istihsal edilmiş, Fransa bu sayede Avrupada reçine istihsalinde birinci olmuştur. İkinci Cihan Harbinden hemen önce, dünya reçine istihsalinin 1/3 ü buradan temin edilmekte idi (2). Harp

esnasında ve harpten hemen sonra 1947 de ve bilhassa 1949 da dev orman yangınları bu ormanların üçte birinden fazlasını yok etti. Ormancılarının ümidini kıran, moralini bozan bu yıllardan sonra 1950 sonlarında orman yangınları ile mücadele ekiplerinin ihdası ve ormancılık fonu yardımları ile, ağaçlandırmalara girilmiş, orman iç taksimat şebekesi genişletilmiştir. 1950 ile 1970 tarihleri arasında yıla yaklaşık olarak 10.000 hektar düşecek şekilde 200.000 hektar saha yeniden ağaçlandırılmıştır.

Landlar masifi, 1.000.000 ha vüsat ile batı Avrupada en büyüktür. 900.000 hektarı özel mülkiyette olup, geçen asır da bu sahaları ağaçlandıranların varisleri elindedir. 100.000 hektarı da Devlet ormanı yahut ammeye mahsus ormanlardır. Özel mülkiyette olan ormanlar münhasıran Landlarda ve sahil kumul şeridi dışında, istihsal ormanlarıdır.

Devlete ait ormanlar ise esas itibariyle sahil kumulları üzerinde, sahil zonunda olup değişik gayelere hizmet ederler. Bunlar: Koruma, istihsal ve daha çok recreation ve turizm'dir.

Bu ormanlar, hakikatte Sahilçamı monokültürüdür. Diğer türler çok küçük sahalar işgal eder ve ekonomik bakımdan önemsizdirler. Yıllık istihsal 4,5 milyon metreküp tomruk (ki Fransa toplam tomruk istihsalinin %17 sine tekabül eder), 3 milyon metreküp kereste, 1,5 milyon metreküp yonga ve kâğıt odunudur.

L İ T E R A T Ü R

1. Atay, İ. : Kumulların Tesbiti ve Ağaçlandırılması Tekniği, İ. Ü. Yayını No. 1974, Orman Fakültesi Yayın No. 187, 1972.
2. Atay, İ. : Genel ve Teknik Yönleri ile Türkiye'de Ağaçlandırma. İ. Ü. Yayın No. 1543, Orman Fakültesi Yayını No. 158, 1970.
3. Burger, D. Hzm. : Forestry in the Netherland (Royal Netherlands Forestry Society, 1970).
4. Heybroek, H. M. : The Development of Forest tree breeding in the Netherlands (Reprinted from R. Teda (Ed.) : Forest tree breeding in the World, Merck, 1974).
5. IAC : International Agricultural Centre Wageningen, the Netherlands. Printed in the Netherlands By Pudoc Co. Wageningen.
6. IUFRO Symposium on Stand Establishme : Forest In France restricted TIM/EFC/WP. 1/R. 6 : Technical Note No. 1, 1974.
7. IUFRO Symposium on Stand Establishmet : Reforestation of the Landes of Gascony notes on the Coastal Dunes and Coastal areas of Concony restricted TIM/EFC/WP.1/R.11, 1974.
8. Sikkell, D. : Address by the Deputy Director of the State Forest Serrvice. (Symposium stand Establishment, Wageningen, 1974).